

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

REVUE HELLÉNIQUE
DES DROITS DE L'HOMME

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

80

2019

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η Συμφωνία των Πρεσπών

ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Διάγραμμα

1. *Σύντομη Προϊστορία.*
2. *Η Συμφωνία των Πρεσπών.*
3. *Πιθανές εξελίξεις στο μέλλον.*
4. *Επίλογος.*

1. Σύντομη Προϊστορία.

Η ΕΛΛΑΔΑ από το 1913 και μετά (λήξη βαλκανικών πολέμων με την Συμφωνία του Βουκουρεστίου) δεν διεκδικεί τίποτα από τους βόρειους γείτονές της, ούτε και παραχωρεί όμως τίποτα, είναι ο αμυνόμενος της περιοχής σε θέματα υπεράσπισης των υπαρχόντων συνόρων και της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών. Αντίθετα οι άλλοι, πρώτα η Βουλγαρία και έπειτα η Γιουγκοσλαβία του Τίτο, προσπάθησαν επανειλημμένα στο πρόσφατο παρελθόν να αποσπάσουν την ελληνική Μακεδονία, που είναι το ένα τέταρτο της Ελλάδας (η Βουλγαρία μάλιστα και την Δυτική Θράκη). Η Γερμανία έπαιξε στην διάρκεια της ιστορίας ένα αρνητικό ρόλο σε βάρος των ελληνικών συμφερόντων στο θέμα αυτό: „Deutschland den Deutschen und Mazedonien den Mazedoniern“ ως, έστω ανεπίσημο, συμπλήρωμα του γερμανικού Drang nach Osten και υπέρ των συμμάχων Βουλγάρων στα Βαλκάνια ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ιδιότυπη αιχμαλωσία και μεταφορά ενός ολόκληρου ελληνικού Σώματος Στρατού, που η αποστολή του ήταν να προστατεύσει την ελληνική Μακεδονία, στο Görlitz της Σιλεσίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εγκατάσταση των Βουλγάρων ως δύναμη κατοχής στην ελληνική Μακεδονία στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και συνέργεια έτσι στην διάπραξη ειδικών εγκλημάτων βίαιης βουλγαροποίησης της περιοχής, διαταγή Χίτλερ (Führerbefehl) για την ανακήρυξη ενός φασιστικού προτεκτοράτου «Μακεδονία» στα νότια εδάφη της Γιουγκοσλαβίας τον

www.kostas-dimakopoulos.de (Kostas Dimakopoulos Kritische Gedanken).

Σεπτέμβριο του 1944 για την εξυπηρέτηση της αποχώρησης του γερμανικού στρατού από την Ελλάδα κ.λπ.

Το «μακεδονικό ζήτημα» ήταν το «μήλον της έριδος» μεταξύ των βαλκανικών λαών από τον 19^ο αιώνα και η διένεξη συνεχίστηκε και μετά την Συμφωνία του Βουκουρεστίου. Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία του προβλήματος έπαιξε η στάση της Κομμουνιστικής Διεθνούς (Κομιντέρν) στον μεσοπόλεμο που προπαγάνδιζε την δημιουργία αυτόνομου κράτους του «μακεδονικού έθνους». Και στις δύο περιπτώσεις που έγινε μετά το 1913 προσπάθεια απόσπασης της ελληνικής Μακεδονίας είτε από τους μεγαλοϊδεατικούς κύκλους της Βουλγαρίας, είτε από την Γιουγκοσλαβία του Τίτο, που πήρε την σκυτάλη στο ζήτημα αυτό από την Βουλγαρία, το ιδεολόγημα με το οποίο επιδιώχθηκε κάτι τέτοιο ήταν ο «μακεδονισμός». Ο «μακεδονισμός» είναι ένας πολιτικός μύθος που λέει: Ήταν κάποτε ένας ηρωικός λαός που διαμελίστηκε βίαια σε τρία μέρη και αναζητά από τότε με πάθος την επανένωσή του. Το αφήγημα αυτό συνεχίζεται με ό,τι στην ιστορία των ιδεών ονομάζουμε «αλτρωτισμό»: Εμείς, οι «αληθινοί Μακεδόνες» (πρώτα οι Βούλγαροι, μετά οι Νοτιοσλάβοι της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο) θα απελευθερώσουμε τα σκλαβωμένα αδέρφια μας «Μακεδόνες» στις άλλες δύο χώρες και θα ξανακολλήσουμε τα σπασμένα κομμάτια της «Μακεδονίας» σ' ένα ενιαίο κράτος, που θα είναι στην αρχή τύποις ανεξάρτητο. Αργά ή γρήγορα όμως θα προσαρτηθεί στην κρατική οντότητα που ανάλογα με την ιστορική συγκυρία κινεί τα νήματα του «μακεδονισμού», δηλαδή την Βουλγαρία ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, την Γιουγκοσλαβία του Τίτο μετά. Στο τέλος του Πολέμου (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1944) η τύχη της ελληνικής Μακεδονίας κρεμόταν από μια λεπτή κλωστή, και μόνον μετά από αγγλικές πιέσεις απετράπη η κατάληψη της Θεσσαλονίκης είτε από τον βουλγαρικό είτε από τον γιουγκοσλαβικό στρατό. Οι ενδοσλαβικές και ενδοκομμουνιστικές βουλγαρογιουγκοσλαβικές διαφωνίες εμπόδισαν τελικά αυτό που φοβόταν η Ελλάδα, δηλαδή την ένωση των Σλάβων και την σύγκλιση των βλέψεών τους κατά της ελληνικής Μακεδονίας. Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία του προβλήματος έπαιξε η τοποθέτηση του ΚΚΕ, που ιδίως στην τελευταία φάση του εμφυλίου πολέμου (5^η Ολομέλεια Ιανουάριος 1949) διακήρυξε το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και απόσχισης της ελληνικής Μακεδονίας από την Ελλάδα και της ανακήρυξης ενός ανεξάρτητου μακεδονικού κράτους.

Αυτό είναι με λίγα λόγια το ιδεολόγημα και η πολιτική φαντασίωση του «μακεδονισμού», ιδιότυπη ανάμειξη κομμουνιστικού διεθνισμού και επιθετικού βουλγαρικού ή γιουγκοσλαβικού εθνικισμού, με στόχο πάντα την αναθεώρηση του συνοριακού καθεστώτος στα Βαλκάνια. Ήταν το θεμέλιο της ίδρυσης της «Λαϊκής», αργότερα «Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας» του Τίτο το 1945 ως «Πεδεμοντίου» της «μακεδονικής ενοποίησης» και κεντρική πολιτική ιδεολογία της FYROM μέχρι πρόσφατα του-

λάχιστον. Η ιδεολογία αυτή είχε περιοριστεί με τις τελευταίες δεκαετίες στην διεκδίκηση «μακεδονικής μειονότητας» στις άλλες δύο χώρες, είχε επεκταθεί όμως (με αναβίωση παλιότερων σερβικών μύθων) στην ιστορική διεκδίκηση και της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς στον χώρο αυτό, δηλαδή της Μακεδονίας του Φιλίππου και του Αλεξάνδρου, ως τμήματος της ιστορίας των Σκοπίων. Δεν έχει σημασία αν ο «μακεδονισμός» σηματοδοτούσε συχνά στην ιστορία μια ενδοσλαβική διένεξη με εναλλασσόμενο πρόσημο, αποτελούσε π.χ. την επίθεση της Βουλγαρίας κατά της Σερβίας ή την άμυνα των Σκοπιανών κατά της Σερβίας και Βουλγαρίας. Σημασία έχει ότι η αιχμή του δόρατος των εδαφικών διεκδικήσεων στρέφονταν κατά της ελληνικής ακεραιότητας. Όσοι, ιδίως στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό, κατηγορούν την Ελλάδα για «σοβινισμό» στο μακεδονικό, παραιοποιούν και αντιστρέφουν συνήθως αυτήν την ιστορική πραγματικότητα.

Η χώρα μας απέκρουε, όπως ήταν φυσικό, για λόγους στοιχειώδους αυτοάμυνας, το ιδεολόγημα του «μακεδονισμού» με όλες τις στρατιωτικές, πολιτικές και ιδεολογικές της δυνάμεις. Όταν, μετά το 1991 με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, το πρόβλημα από ζήτημα εδαφικών βλέψεων έγινε «ονοματολογικό», η θέση της Ελλάδας έναντι της FYROM ήταν ότι δεν δέχεται ονομασία για την χώρα αυτή που θα επιτρέπει σφετερισμούς και λαθροχειρίες πέρα από τα υπάρχοντα και αναγνωρισμένα κρατικά σύνορα. Ασχέτως λεπτομερειών στις κατά καιρούς αναδιατυπώσεις (το 1992 η ελληνική θέση ήταν ότι μόνον η ελληνική Μακεδονία μπορεί να φέρει αυτό το όνομα, ήδη όμως από το 1993 και μετά, και πιο επίσημα μετά το 2008 στις διαπραγματεύσεις, η θέση έγινε ότι το όνομα των βορείων γειτόνων μπορεί να περιέχει τον όρο Μακεδονία, αλλά μέσα σε μια σύνθετη ονομασία με γεωγραφικό ή άλλο περιορισμό που θα την διακρίνει σαφώς από την ελληνική Μακεδονία) αυτή ήταν με λίγα λόγια η «**εθνική γραμμή**» ανέκαθεν.

2. Η Συμφωνία των Πρεσπών.

Αφήνω κατά μέρος το πώς έγινε η διαπραγμάτευση για την συμφωνία των Πρεσπών, αν επιδιώχθηκε κάποια συνεννόηση μεταξύ των ελληνικών κομμάτων, αν υπήρχε το τεκμήριο της κοινοβουλευτικής εμπιστοσύνης που απαιτεί το άρθρο 28 § 3 του ελληνικού Συντάγματος για την σύναψη διεθνών συμφωνιών¹, ιδίως μάλιστα όταν μια συμφωνία δημιουργεί τετελεσμένα για την χώρα, ασχέτως του αν θα την κυρώσει μετά η ελληνική Βουλή ή θα την απορρίψει, αν η συμφωνία αυτή έπρεπε να λάβει υπ' όψη με τον ένα τον άλλο τρόπο την θέληση των δύο τρίτων του ελληνικού λαού που αντιτίθενται σ' αυτήν, και πώς επιτεύχθηκε τελικά η απαραίτητη πλειοψηφία των βουλευτών στο ελ-

1. Βλ. Π. ΠΑΡΑΡΑ, *Αντισυνταγματική η Συμφωνία των Πρεσπών*, ΔτΑ Ν° 78/2018, σελ. 779 επ.

ληνικό κοινοβούλιο. Ότι αυτά όλα αποτελούν κακό προηγούμενο που δεν πρέπει να επαναληφθεί, είναι, νομίζω, πέραν των πολιτικών αντιδικιών αδιαμφισβήτητο.

Εν πάση περιπτώσει η Συμφωνία των Πρεσπών της 17.6.2018 κυρώθηκε στις 25.1.2019 με 153 ψήφους από την ελληνική Βουλή. Το ερώτημα είναι: Αποκρούεται ο «μακεδονισμός» με την συμφωνία αυτή, τηρείται η «εθνική γραμμή», προστατεύεται η Ελλάδα από τον ιστορικό κίνδυνο;

Η Συμφωνία ξεκινάει σωστά από το δεδομένο ότι όπως μοιράστηκε το «μήλον της έριδος», δηλαδή ο γεωγραφικός χώρος της υπό οθωμανική κατοχή έκτασης με το συμβατικό για την ευρωπαϊκή διπλωματία όνομα Μακεδονία (και όχι βέβαια η κληρονομιά της αρχαίας Μακεδονίας, από την οποία οι σλαβικοί λαοί δεν μπορούν να αντλήσουν δικαιώματα), έτσι πρέπει να μοιραστεί και το όνομα. Αν αυτό γινόταν καθαρά και ευδιάκριτα, νομίζω ότι τα περισσότερα ελληνικά κόμματα, ίσως τα τρία πέμπτα του ελληνικού κοινοβουλίου, θα συμφωνούσαν τελικά. Καθαρά και ευδιάκριτα σημαίνει: «Ελληνική Μακεδονία» θα ονομαζόταν το τμήμα της ελληνικής επικράτειας, «βουλγαρική Μακεδονία» το βουλγαρικό, «νοτιοσλαβική Μακεδονία» το πρώην γιουγκοσλαβικό, ή, εφ' όσον οι κάτοικοί αυτού του τελευταίου δεν ήθελαν, λόγω των μεταξύ τους διαφορών, εθνοτικό προσδιορισμό, «Μακεδονία του Βαρδάρη», «Μακεδονία του Βορρά», «Ορεινή Μακεδονία», «Άνω Μακεδονία», «Νέα Μακεδονία» κλπ. για την ως τώρα FYROM. Αυτό το όνομα θα έπρεπε να ισχύει **«erga omnes»**, πράγμα που επίσης ήταν κομμάτι της επίσημης ελληνικής «εθνικής γραμμής» από το 2007 και μετά. «Erga omnes» (μετάφραση του νομικού αυτού όρου: «έναντι πάντων») σημαίνει: Το νέο όνομα θα ισχύει παντού στο εξωτερικό και σε όλες τις διεθνείς σχέσεις, αλλά θα ισχύει και στο εσωτερικό της μετονομαζόμενης χώρας. Για να έχει νόημα **όμως** αυτό το **«erga omnes»** **θα έπρεπε να περιλαμβάνει και κάτι άλλο: «omnis definitio»**, δηλαδή «με κάθε είδους προσδιορισμό» ή, με μια πιο μοντέρνα έκφραση, «all inclusive», που σημαίνει: Ότι λέει το όνομα του κράτους, αυτό πρέπει να λένε και τα παράγωγά του που αναφέρονται στο κράτος. Αν το κράτος είναι η «Βόρεια Μακεδονία», οι πολίτες του (όλοι) είναι «Βορειομακεδόνες», μιλούν την «βορειομακεδονική γλώσσα», έχουν «βορειομακεδονική ταυτότητα» και «βορειομακεδονική κουλτούρα» (εδώ με την θετική έννοια π.χ. της πολυεθνικότητας, της πολυπολιτισμικότητας και της ειρηνικής συνύπαρξης των εθνοτήτων) και τα σύνορά τους με την Ελλάδα και τις άλλες βαλκανικές χώρες είναι τα «βορειομακεδονικά σύνορα». Ο συνδυασμός **„erga omnes“- „omnis definitio“** **ήταν απαραίτητος για την διαφύλαξη της εθνικής γραμμής**. Μάλιστα προς αποφυγή καταδολιείσεων – καθώς τα Σκόπια ακολουθούσαν μετά την υπογραφή της Ενδιάμεσης Συμφωνίας της Νέας Υόρκης της 13.9.1995 αποδεδειγμένα παρελκυστική τακτική στις διαπραγματεύσεις – το **„omnis definitio“** ήταν σπουδαιότερο από το **„erga omnes“**, χωρίς το πρώτο θα μπορούσε το

δεύτερο να γίνει μπουμεραγκ σε βάρος της Ελλάδας. Όπως αναφέρει ο καλλίτερος Έλληνας γνώστης του θέματος, ο πρέσβυς Αλέξανδρος Μαλλιός, ουδέποτε η Ελλάδα στα 27 χρόνια των διαπραγματεύσεων δέχτηκε την χρήση του όρου «μακεδονικός» για την ιθαγένεια, εθνότητα ή εθνικότητα των Σλαβομακεδόνων.

Η Συμφωνία των Πρεσπών όμως διασπά αυτήν την ενότητα „erga omnes“- „omnis definitio“, δηλαδή ένα νέο όνομα «έναντι πάντων και συμπεριλαμβανομένου κάθε προσδιορισμού», που ήταν η έσχατη ελληνική εθνική άμυνα κατά του «μακεδονισμού» τα τελευταία δέκα χρόνια, αφού αναγνωρίζει μεν ότι το γειτονικό κράτος θα λέγεται «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» (άρθρο 1 παρ. 3 litera α), ταυτόχρονα όμως επιτρέπει εμμέσως και τον σκέτο όρο «Μακεδονία» και «Μακεδόνες». Αυτό το κάνει δυνατό εσκεμμένα η δημιουργική ασάφεια του άρθρου 7 περί αυτοπροσδιορισμού, που πρέπει να γίνει σεβαστός από το άλλο Μέρος, κάτι που επιτρέπει η πλειοψηφία των κατοίκων του γειτονικού κράτους (επειδή οι μειοψηφίες εκεί θα μπορούν να ονομάζονται και αλλιώς) να θεωρούνται εθνικά «Μακεδόνες». Και βεβαίως το γεγονός ότι σαν επίσημη γλώσσα του κράτους αναγνωρίζεται χωρίς περιστροφές πλέον η «μακεδονική γλώσσα» σύμφωνα με τα άρθρα 1 παρ. 3 litera γ και 7 παρ. 4. Η δημιουργική ασάφεια ενισχύεται με την θολότητα του ορισμού περί την ιθαγένεια ή εθνικότητα (ανάλογα με το πώς θέλει να μεταφράσει κανείς τον όρο nationality στο άρθρο 1 παρ. 3 litera β της Συμφωνίας, που υπογράφηκε σε τρία αντίγραφα στην αγγλική γλώσσα, όπως λέει η ακροτελεύτια διάταξη), η οποία ιθαγένεια/εθνικότητα ορίζεται ως «μακεδονική/πολίτης της Βόρειας Μακεδονίας»².

Με απλά λόγια: Δεν υπήρξε η καθαρή ρύθμιση που θα έλυνε χωρίς δυνατότητα σύγχυσης και παλινωδίας το πρόβλημα. Για να αποφύγουμε τον μεγάλο «μακεδονισμό», παραχωρήσαμε στο έτερο Μέρος το δικαίωμα σε μικρούς «μακεδονισμούς». Δώσαμε

2. Δεν έχει νόημα πλέον να κάνει κανείς υποδείξεις για το πώς θα μπορούσαν να έχουν διατυπωθεί καλλίτερα τα άρθρα της Συμφωνίας των Πρεσπών. Κατά την γνώμη μου όμως, κακώς η συντριπτική πλειοψηφία των κριτικών απόψεων σήμερα εστιάζει στο ότι δώσαμε «μακεδονική εθνότητα» με το άρθρο 1 παρ. 3 litera γ. Μακάρι να είχαμε δώσει μόνον αυτό (και όχι και τυπική αναγνώριση «μακεδονικής ιθαγένειας» σε ένα κράτος που ονομάζεται «Βόρεια Μακεδονία»), αλλά με τους αυτονόητους τότε περιορισμούς του άρθρου 7 παρ. 1, 2 και 3, πράγμα που σημαίνει ότι η Ελλάδα αναγνωρίζει μεν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού όποιου πολίτη της Βόρειας Μακεδονίας επιθυμεί να θεωρεί εαυτόν εθνοτικά «Μακεδόνα», αλλά υπό όρους «διακριτώς διαφορετικούς» από τους όρους με τους οποίους εμείς εννοούμε «Μακεδονία» και «Μακεδόνες», δηλαδή «στεγανά» έναντι του ελληνομακεδονικού αυτοπροσδιορισμού. Η επιδιωκόμενη αυτή με βάση την Συμφωνία των Πρεσπών «στεγανότητα» των δύο αυτοπροσδιορισμών είναι το σημείο γύρω από το οποίο θα πρέπει να οργανωθεί η ελληνική νομική άμυνα στο μέλλον – αν χρειαστεί.

άμεσα ή έμμεσα και με διαφορετικό βαθμό δέσμευσής μας σ' αυτούς με τους οποίους διαπραγματευθήκαμε, δηλαδή την κυβέρνηση Ζόραν Ζάεφ, «μακεδονική γλώσσα» και «μακεδονική εθνότητα ή ιθαγένεια», για να πάρουμε τον περιορισμό τού ως τώρα επίσημου ονόματος από «Μακεδονία» σε «Βόρεια Μακεδονία». Ταυτόχρονα βοηθήσαμε τους Σλαβομακεδόνες να προωθήσουν τις ιδεολογικές θέσεις τους έναντι των Αλβανών της χώρας τους με μεταφορά περιεχομένου από τα εθνοτικά στα κρατικά σύμβολα και να αποκρούσουμε με τους Βούλγαρους που ισχυρίζονται ότι η γλώσσα της Βόρειας Μακεδονίας είναι «βουλγαρική».

Δεν ξέρω κατά πόσο έπρεπε να αναμειχθούμε σε ξένες διαφορές. Δεν ξέρω κατά πόσον, ενόψει του πρόσφατου εμφυλιοπολεμικού παρελθόντος στην ίδια την FYROM, η ρύθμιση αυτή είναι προς το συμφέρον του ίδιου του μετονομαζόμενου κράτους (αφού η μεγάλη αλβανική μειονότητα, που είναι άνω του 25% του πληθυσμού με έντονα αυξητικές τάσεις, δεν αυτοπροσδιορίζεται ως «μακεδονική») ή αν θα λυθούν κάποτε τα προβλήματα με την Βουλγαρία. Και περιορίζομαι κυρίως σε ό,τι αφορά την Ελλάδα.

3. Πιθανές εξελίξεις στο μέλλον.

Έδειξα ότι η ενότητα της εθνικής γραμμής κατά του «μακεδονισμού» διασπάστηκε με βάση την Συμφωνία των Πρεσπών σε επίπεδο παραχωρήσεων απέναντι στο «Δεύτερο Μέρος», όπως αποκαλείται η FYROM στην Συμφωνία. Τι θα συμβεί στο μέλλον; Ποια θα είναι η τύχη της σύμβασης αυτής στην πράξη; Καμιά συμφωνία δεν «παγώνει» την εξέλιξη των διεθνών σχέσεων, αλλά απελευθερώνει μια νέα δυναμική. **Η ρυθμιστική δύναμη της πραγματικότητας θα κρίνει** λοιπόν αν αυτή η ερμαφρόδιτη κατάσταση και η ηθελημένη ασάφεια της σύμβασης θα σύρει την οριστική λύση προς την μία ή την άλλη κατεύθυνση. Δύο πράγματα μπορεί να συμβούν πολιτικά:

1). **Είτε** θα βαρύνει το επίσημο νέο όνομα του κράτους «Βόρεια Μακεδονία» και η διεθνής κοινότητα θα τους αποκαλεί «Βορειομακεδόνες», που έχουν «βορειομακεδονική ταυτότητα και κουλτούρα», μιλάνε την «βορειομακεδονική γλώσσα» και τα σύνορά τους με την Ελλάδα είναι τα «βορειομακεδονικά σύνορα», άρα το κράτος αυτό θα διακρίνεται σαφώς από την ελληνική Μακεδονία.

2) **Είτε** θα βαρύνει η «μακεδονική εθνική ταυτότητα και γλώσσα», όπως την επιτρέπει η Συμφωνία, και η διεθνής κοινότητα θα τους αποκαλεί απλώς «Μακεδόνες», που μιλάνε «μακεδονικά», έχουν «μακεδονική κουλτούρα» και τα σύνορά τους με την Ελλάδα είναι τα «μακεδονικά σύνορα» και που κατοικούν εντέλει στην «Μακεδονία». Δεν αποκλείεται φυσικά να υπάρξει στην πράξη και μια κάποια μείξη στοιχείων από τις δύο λύσεις, π.χ. το «ταμπελάκι» στους διεθνείς οργανισμούς να λέει «Βόρεια Μακεδονία», οι

πολιτικοί και ο διεθνής τύπος να μιλάνε όμως για «Μακεδονία» και «Μακεδόνες», εννοώντας την χώρα αυτή.

Ενώ όμως στην πρώτη περίπτωση θα υπήρχε ένα σχετικό «erga omnes» που θα μας προστάτευε από τον «μακεδονισμό» και τις διάφορες εκφάνσεις του, στην δεύτερη περίπτωση το «erga omnes», που δεσμεύει και τα δύο μέρη, θα μπορούσε να στραφεί εναντίον μας. Θα ήταν δυνατόν, ανάλογα με τα διεθνή συμφέροντα, να αρχίσουν τώρα ή αργότερα πιέσεις από τον διεθνή παράγοντα προς την Ελλάδα να δείξει την ίδια «μακεδονική κουλτούρα» και στην ελληνική Μακεδονία (αναγνώριση «πολυεθνικότητας», προστασία «μειονοτήτων», πλουραλισμός στο όνομα της προστασίας της ξένης «διασποράς» κλπ). Ανάλογα, το κράτος αυτό στα βόρεια σύνορα της Ελλάδας θα μπορούσε να κινηθεί τώρα ή αργότερα, άμεσα ή έμμεσα, παραβιάζοντας ή μη την Συμφωνία των Πρεσπών, είτε προς την αναβίωση των παλιών διεκδικήσεων του Ίλιντεν από το 1903 και μετά στο όνομα της «μέριμνας για την διασπορά» και της αναζήτησης «χαμένων πατρίδων», είτε προς την κατεύθυνση της φιλικής προσέγγισης και συνεργασίας με την Ελλάδα, χωρίς αλτρωτικές διεκδικήσεις και υπεξαίρεσεις κάθε είδους. Η αρχή προς την μία ή την άλλη κατεύθυνση μπορεί να γίνει με τα εμπορικά σήματα, ζήτημα όχι ευκαταφρόνητο, είτε με την μονοπώληση του επιθέτου «μακεδονικός» από το «Δεύτερο Μέρος», είτε με την καλοπροαίρετη συνεννόηση με την αντισυμβαλλόμενη Ελλάδα για την κατανομή του. Αυτά σαν μια πρώτη προσπάθεια σκιαγράφησης των πιθανών εξελίξεων του μέλλοντος.

Σημασία δεν έχει τόσο τι θα συμβεί στο εσωτερικό του βόρειου γείτονα, αλλά **τι θα κάνει η διεθνής κοινότητα**, που δεσμεύεται από το Διεθνές Δίκαιο και τους κανόνες της διεθνούς πρακτικής. Τα διεθνή ειωθότα αναφορικά με την αναγνώριση ενός κράτους από τα άλλα έχουν διαμορφώσει ένα παγιωμένο σύστημα που δεν ενδιαφέρεται κατ' αρχήν για τους εσωτερικούς εθνοτικούς προσδιορισμούς, δηλαδή αν η πλειοψηφία θέλει να ονομάζεται «μακεδονική» και η μειοψηφία «αλβανική», αλλά μόνον για την κρατική οντότητα, επειδή σ' αυτήν στηρίζονται οι διεθνείς σχέσεις. Από το όνομά της απορρέουν κατά κανόνα για τα άλλα κράτη οι ονομασίες της υπηκοότητας, της ταυτότητας και της γλώσσας σαν παράγωγα της κρατικότητας. Εφ' όσον λοιπόν το κράτος είναι η «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας», οι υπήκοοί του είναι κανονικά οι «πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας» ή «Βορειομακεδόνες». Αυτό είναι που τους ενώνει, ενώ το «Μακεδόνες» και «μακεδονικός», όροι με τους οποίους δεν συμφωνεί η μεγάλη αλβανική μειονότητα του κράτους αυτού, τους διαιρεί και αργά ή γρήγορα θα οδηγήσει σε νέες διενέξεις στο εσωτερικό. Στο εξωτερικό πάλι «βορειομακεδονική υπηκοότητα, ταυτότητα και γλώσσα» μπορεί να γίνουν αποδεκτά από τα γειτονικά κράτη, Ελλάδα και Βουλγαρία, ενώ «μακεδονική υπηκοότητα, ταυτότητα και γλώσσα» αποτελεί υπέρβαση συνόρων, πρόκληση για την Ελλάδα και (σε μικρότερο ίσως βαθμό) την Βουλγαρία και θα μπορούσε

να οδηγήσει σύντομα στην υπονόμευση και αμφισβήτηση της Συμφωνίας των Πρεσπών. Το συμπέρασμα είναι: Η διεθνής κοινότητα, ιδίως οι πολιτικοί και τα ΜΜΕ στην Ευρώπη, θα μπορούσαν να συμβάλουν αποφασιστικά στην διατήρηση της ειρήνης στο εσωτερικό της Βόρειας Μακεδονίας και να στηρίζουν τις σχέσεις καλής γειτονίας στα Βαλκάνια, εάν ακολουθήσουν στην πράξη την πρώτη ερμηνεία και αντλήσουν **όλα τα παράγωγα από το επίσημο όνομα του κράτους**.

Σημειώνω πάντως ότι η διεθνής πραγματικότητα, ιδίως στην Δύση που βιαζόταν να βάλει την FYROM στο NATO, ήταν ως τώρα εχθρική προς τις ελληνικές θέσεις. Ειδικά στην Γερμανία, χώρα που με την επιμονή της για πρόωρη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας έχει συμβάλει στην όξυνση του προβλήματος των εθνικισμών στα Βαλκάνια, οι «παρερμηνείες» του γερμανικού τύπου και οι επιθέσεις σε βάρος των Ελλήνων, που αντιτίθενται στην συντριπτική τους πλειοψηφία στην συμφωνία, ήταν μέχρι την ψήφισή της πολλές. Η Γερμανία, ως ηγέτιδα δύναμη της σημερινής Ευρώπης, θα μπορούσε να συμβάλει όμως με τον τρόπο που προανέφερα αποφασιστικά στην επιβολή της ενωτικής λύσης στο εσωτερικό και την απόκρουση των διαφόρων μορφών του «μακεδονισμού» στο εξωτερικό του μετονομαζόμενου κράτους, πράγμα που θα αποτελούσε σημαντική και ύστερη συμβολή της στην εξειρήνευση των Βαλκανίων. Οι πρώτες ενδείξεις πάντως μετά την θέση σε ισχύ της Συμφωνίας των Πρεσπών δεν είναι αποθαρρυντικές.

4. Επίλογος.

Παλεύοντας για την σωστή ερμηνεία και εφαρμογή της Συμφωνίας των Πρεσπών ιδίως στον διεθνή χώρο, δεν θα έπρεπε να είμαστε εξ αρχής απαισιόδοξοι. **Μετά την κύρωση της Συμφωνίας στην ελληνική Βουλή**, έστω και με τον τρόπο που έγινε, **δεν θα έπρεπε αυτή να αμφισβητηθεί πλέον**. Μετά από 27 χρόνια άκαρπων διαβουλεύσεων η διένεξη αυτή έπρεπε να τελειώσει κάποτε. Σε βάρος της Ελλάδας λειτουργούσαν οι πολλαπλές, γύρω στις 140, διμερείς αναγνωρίσεις της γειτονικής χώρας με το συνταγματικό της όνομα καθώς και η καταδίκη από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης με την απόφαση της 5.12.2011. Είναι αμφίβολο πόσο θα άντεχαν ακόμη οι αποφάσεις 817 και 845 του 1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ που κρατούσαν ανοικτό το ζήτημα. Θα πρέπει να λάβει κανείς υπ' όψη ότι δεν υπάρχει (ξένος) διεθνολόγος που να μην θεωρεί ότι είναι αυτονόητο δικαίωμα κάθε κράτους να ονομάζεται όπως επιθυμεί, και ότι η διεθνής κοινή γνώμη ήταν σαφώς εναντίον μας. Ο χρόνος μας πίεζε. Την άλλη πλευρά την πίεζε κυρίως η σκιά ενός επαπειλούμενου νέου εμφυλίου πολέμου που θα έθετε εκποδών την συμφωνία της Αχρίδας του 2001 προς το χειρότερο για τους Σλαβομακεδόνας, πράγμα με το οποίο απειλούν ένοπλα ή όχι οι Αλβανοί κάθε λίγο και λιγάκι. Και βέβαια είναι γνωστή η απροκάλυπτη αμερικανική παρέμβαση στα εσωτερικά της γειτονικής χώρας.

Η αλήθεια είναι ότι η Συμφωνία των Πρεσπών έχει και καλές διατάξεις και ότι η άλλη πλευρά, η Βόρεια Μακεδονία, έκανε οδυνηρές παραχωρήσεις: Αλλαγή ονόματος, με μερικό «*erga omnes*», έστω και με τις επιφυλάξεις που προανέφερα, δηλαδή ισχύ του νέου ονόματος και στο εσωτερικό της χώρας, αλλαγή του Συντάγματος σε πολλά σημεία, ρητή παραίτηση από την διεκδίκηση της αρχαίας ελληνικής κληρονομιάς, επίσημες διαβεβαιώσεις αποποίησης του αλυτρωτισμού, παραδοχή ότι η «μακεδονική» γλώσσα είναι «νοτιοσλαβική». Οι ασάφειες και οι ρυθμίσεις της Συμφωνίας των Πρεσπών για τις μεταβατικές περιόδους μπορούν να ακυρώσουν βέβαια πολλές από αυτές τις κατακτήσεις **και πάνω σ' αυτό θα έπρεπε να αγρυπνούμε**. Έναντι αυτού που υπήρχε ως τώρα όμως, αυτά όλα είναι πρόοδος – **εφ' όσον τηρηθούν οι δεσμεύσεις**. Και βέβαια μια συμφωνία που επιτεύχθηκε χωρίς πόλεμο δεν μπορεί να έχει νικητές και νικημένους. Στο στενό βαλκανικό γεωπολιτικό πεδίο η Ελλάδα έχει ίδιον συμφέρον να σπεύσει σε βοήθεια του μικρού γείτονα, που κινδυνεύει με διάσπαση, και να εμποδίσει την ανάπτυξη επικίνδυνων διαβρώσεων από τρίτες χώρες εκεί και φυγόκεντρων τάσεων στο εσωτερικό του. Στο οικονομικό πεδίο η συμφωνία δημιουργεί τις βάσεις για οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών και ανάπτυξη όλης της περιοχής των Βαλκανίων. Στο ευρύτερο γεωπολιτικό πεδίο της νοτιοανατολικής Μεσογείου θα πρέπει να δούμε τι κερδίζουμε αλλού έναντι των παραχωρήσεων που γίνονται με την Συμφωνία των Πρεσπών.

Πλέον θα πρέπει να προσπαθήσουμε από κοινού **να κάνουμε πράξη την Συμφωνία και να γίνουμε φίλοι με τους Βορειομακεδόνες γείτονές μας**. Πολλούς άλλους φίλους εκτός από την Ελλάδα δεν έχει το κράτος αυτό. Η Ελλάδα πρέπει να δείξει γενναιοδωρία, π.χ. με παροχή διευκολύνσεων στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης έναντι της περικόλειστης Βόρειας Μακεδονίας, και να την βοηθήσει όσο μπορεί να αναπτυχθεί, αλλά και να γίνει μέλος της Ε.Ε.

Ευχόμαστε λοιπόν στους παλιούς γείτονες και νέους φίλους μας καλή τύχη, καλή ένταξη στην Ε.Ε. (και όχι μόνον στο ΝΑΤΟ), οικονομική ανάπτυξη, ομόνοια και ευημερία για το συμφέρον πρωτίστως της δικής τους χώρας, αλλά και προς όφελος των δώδεκα, Ελλήνων και Βορειομακεδόνων.

Κώστας Δημακόπουλος

80

2019

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Εκ των περιεχομένων

ΠΡΟΚΟΠΗ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ, Προεδρική Δημοκρατία versus Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας.

HANS KELSEN, Η κομματική δικτατορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΓΚΟΤΣΗ, Κομφουκιανική επιχειρησιακή ηθική. Φιλοσοφική θεμελίωση.

ΑΝΤΩΝΗ ΜΠΡΕΔΗΜΑ, Η οικογενειακή επανένωση των μεταναστών στον ευρωπαϊκό χώρο.

GENNY DIMITRAKOPOULOU, The CJEU in the middle of Judicial Cooperation in Criminal Matters and the Protection of Fundamental Rights.

ΠΕΤΡΟΥ Ι. ΠΑΡΑΡΑ, Άκυρη η Συμφωνία των Πρεσπών.

ΚΩΣΤΑ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Η Συμφωνία των Πρεσπών.

ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΤΑ, Δικαίωμα ψήφου από τους εκτός επικρατείας Έλληνες πολίτες.

ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΑΚΗ, Η συνταγματικότητα του ν. 4356/2015. Το Σύμφωνο συμβίωσης στην Ελλάδα.

ΜΑΡΙΑΣ-ΑΝΔΡΙΑΝΗΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, Νομολογία ΕυρΔΔΑ (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2018).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

© 2019

05-17-632

ISSN: 1108-4456